

Språkmöten?-seminaari

Aika: to 25.4.2013
Paikka: Helsingin yliopisto, käyttäytymistieteellinen tiedekunta
Paikalla: 50–60 henkilöä, osallistujat lähinnä tilat jakavista kouluista sekä HY:sta ja ÅA:sta

Mitä tilat jakavat suomen- ja ruotsinkieliset koulut oikein ovat? Miten koulut ovat päätyneet toimimaan yhteisissä tiloissa? Millaisia kokemuksia jaetuista tiloista on?

Näihin kysymyksiin etsittiin ja esitettiin vastauksia Språkmöten-hankkeen seminaarissa 25.4.2013. Tilaisuuden aloitti hankkeen vastuututkija Fritjof Sahlström kertomalla, mistä Språkmöten-hankkeessa on oikein kysymys.

Hankkeen taustaa

Språkmöten on Helsingin yliopiston ja Åbo Akademin yhteinen tutkimus- ja kehittämishanke, jonka kohteina ovat saman katon alla sijaitsevat suomen- ja ruotsinkieliset koulut. Sahlström painottikin, että seminaariin ei tultu puhumaan kaksikielisistä kouluista tai kielikylvystä, vaan nimenomaan tilat jakavista (erillisistä) kouluista. Yllättävää kyllä, keskustelu säilyikin näillä raiteilla koko seminaarin ajan.

Tutkimus lähestyy tilat jakavia kouluja kolmesta eri lähtökohdasta. Se tutkii koulujen konkreettista kielellistä arkipäivää videoetnografian keinoin, ihmisten kokemuksia haastattelujen avulla sekä yhteiskunnallista keskustelua dokumenttiaineistoa analysoimalla. Ehkä hieman yllättäen, tiloja jakavia suomen- ja ruotsinkielisiä kouluympäristöjä on Suomessa ainakin parisenkymmentä, joten tutkittavaa riittää.

Tilat jakavat koulut: millaisia ne ovat ja millaista niiden toiminta on?

Pariinkymmeneen tiloja jakavaan kouluun mahtuu monenlaisia järjestelyjä. Eroja ja yhtäläisyyksiä koulujen välillä on piha-alueen jakamisessa, välituntien järjestämisessä, opettajanhuoneen jakamisessa, yhteisessä opetuksessa sekä muussa yhteisessä toiminnassa. Näistä asioista oli kertomassa ja keskustelemassa useamman koulun rehtoreita ja opettajia. Joissakin kouluissa, kuten Edsevö skolassa ja Edsevön koulussa Pedersöressä, yhteistyö läpäisee koulujen kaiken toiminnan. Vuodesta 1982 saman katon alla olleet koulut ovat kehittäneet yhteistyöstään Edsevön mallia, jossa koulut aktiivisesti pyrkivät yhteistyöhön ja luonnolliseen kanssakäymiseen mm. yhteisten liikunta- ja käsityötuntien avulla. Koulurakennuksen eri päädyt on myös jaettu luokka-asteen mukaan, ei kielen mukaan.

Kaarinan ainoa ruotsinkielinen koulu S:t Karins svenska skola perustettiin Hovirannan koulun yhteyteen vuonna 2011, joten yhteistyö hakee vielä muotoaan. Tällä hetkellä koulut järjestävät yhteisiä juhlia, mutta esimerkiksi välitunnit on päätetty pitää eri aikoihin, jotta ruotsinkielisen koulun lapsille saataisiin mahdollisimman hyvät edellytykset puhua ja kuulla ruotsin kieltä. Suurin osa ruotsinkielisen koulun oppilaista on kaksikielisiä, joiden vahvempi kieli on suomi, joten koulun tehtäväksi koetaan ruotsinkielisen ympäristön tarjoaminen.

Sahlström esitteli alustavia tuloksia kielellisestä arkipäivästä Vaasan lyseon lukiossa ja Vasa gymnasiumissa. Lukiot muuttivat saman katon alle vuoden 2012 alussa, joten hankkeessa on voitu tutkia, miten muutos on vaikuttanut kielelliseen arkipäivään. Tämänhetkisten tulosten valossa näyttää siltä, että muutos ei ole juurikaan vaikuttanut opiskelijoiden kielenkäyttöön. Gymnasiumin opiskelijat käyttävät puheessaan suomea yhtä paljon kuin ennen muuttoa, ja vastaavasti lukion opiskelijoiden puheessa ruotsia ei esiinny enempää kuin ennenkään. Ainakin vielä tällä hetkellä opiskelijoilla on vähän yhteyksiä kielirajan yli, vaikka yhteyksiä pyritään luomaan mm. tandem-toiminnan avulla, antamalla opiskelijoille mahdollisuus valita kurssveja toisen lukion valikoimasta sekä järjestämällä yhteisiä tapahtumia.

Keskustelua

Hankkeen ja koulujen alustukset tarjosivat hyvän ponnahduslaudan pienryhmäkeskustelulle ja sen jälkeiselle yhteiselle keskustelulle. Aluksi mietittiin, miksi toiminta eroaa eri tilat jakavissa kouluissa mahdollisesti hyvinkin paljon. Syyksi tarjottiin mm. rehtorin ja henkilöstön motivaatiota kehittää yhteistyötä. Useimmiten kahden koulun sijoittaminen saman katon alle on ollut taloudellinen ratkaisu ilman, että se olisi sisältänyt minkäänlaista kokonaisstrategiaa. Koulujen on siis pitänyt itse mieltä, millaista yhteistyötä ne haluavat tehdä. Toiminnan yhteinen suunnittelu ja tavoitteiden asettaminen nähtiinkin elintärkeänä koulujen sujuvan yhteiselon kannalta.

Saman katon alle sijoitettujen koulujen yhteistyöhön vaikuttaa keskustelijoiden mukaan myös koulujen koko suhteessa toisiinsa sekä oppilaiden ja opettajien kielitaito. Ihanteena yhteistyössä koulujen välillä on, että jokainen voisi puhua omaa äidinkieltään. Tilanne on tällainen kuitenkin vain paikkakunnilla, joissa sekä suomella että ruotsilla on vahva asema. Esimerkiksi Vaasassa suomen- ja ruotsinkielisen lukion yhteistyö ainakin henkilökunnan näkökulmasta on ongelmaton, koska kaksikielisyys on hyvin tavallista. Myös Edsevö skolassa ja Edsevön koulussa oppilaiden kaksikielisyys mahdollistaa koulujen yhteiset oppitunnit, joissa kukin puhuu omaa äidinkieltään opettaja mukaan lukien.

Hyvin suomenkielisillä paikkakunnilla koulujen yhteistyökieleksi on muodostunut suomi, koska vain osa opettajista ja varsin pieni osa suomenkielisen koulun oppilaista osaa suomea. Tämän haasteen nosti esiin mm. S:t Karins svenska skolan rehtori Maria Engblom. Hänestä on jokseenkin epäilevä, että ruotsinkielisen koulun henkilökunnan ja oppilaiden on käytettävä suomen kieltä tehdessään yhteistyötä Hovirannan koulun kanssa.

Perimmäiseksi kysymykseksi yhteistyökielen valinnassa nousi, miksi tilat jakavat koulut tekevät yhteistyötä. Yhteistyön tavoitteiden voisi olettaa ohjaavan kielivalintoja, mutta keskustelun perusteella vaikutti siltä, että tavoitteita ei ole mietitty kovinkaan paljon. Se, että toiminnalla pyritään toisen kielen osaamisen vahvistamiseen, vaatii erilaisia kielellisiä valintoja kuin se, että toiminnan tarkoituksena on suvaitsevaisuuden ja kunnioituksen lisääminen kieliryhmien välillä.

Maija Lappalainen

Kirjoittaja toimii tutkimusavustajana Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa Jyväskylän yliopistossa.